

Egy pályázat tanulságai

A Magyar Könyvtárosok Egyesületének társadalomtudományi szekciója 1986 tavaszán pályázatot hirdetett *Sallai István könyvtárpolitikai szerepe* címmel, 15–20 oldalas dolgozatok elkészítésére. A kitűzött pályadíjak vonzóak voltak, de a pályázat publicitása – objektív okok miatt – nem volt elég széles körű, s mikorra azzá lett (a *Könyvtáros* 1986. évi 6. számában közzétett felhívással), a szeptember 15-i határidő már csaknem lejárában volt. Nem sokat segített a szeptember 30-ig való meghosszabbítás sem. Mindez hozzájárult ahhoz, hogy a beérkezett pályaművek száma rendkívül alacsony volt, s a bíráló bizottság jutalmazásra méltót igen, de pályadíjjal kitüntethetőt nem talált a beküldött munkák között.

*

A pályázat azonban mégis fontos tanulságokkal szolgált. Mindenekelőtt azzal, hogy jól lehet ébredezik már – emlékülések, cikkek, visszaemlékezések, pályázatok ébresztgetik – a közvetlenül előttünk járt, tehát a felszabadulás utáni magyar könyvtárügyet formáló könyvtáros nemzedék jelentős személyiségei és munkájuk iránti érdeklődés, ez még mindig kevés és esetleges. Az egyik pályaműből idézünk: „Elgondolkodtat, hogy a magyar könyvtárügy első emberéről, mert nyugodtan nevezhetjük így Sallai Istvánt, bizony nagyon keveset tudunk. A főiskolán nem tanítanak róla (lehet, hogy csak ott, ahová én jártam?), nevét csak onnan ismerjük, hogy az általa Sebestyén Gézával együtt írt *Könyvtártan* c. könyvből tanulunk.” Ilyen körülmények között tiszteletre méltó vállalkozás volt, hogy a pályázó megpróbálta „felfedezni” magának Sallai Istvánt, és nekilátott a kutatásnak. De milyen forrásokra támaszkodhatott? Sallai István cikkeire, néhány nekrológra – de ha mindezt elolvasta is, a korszak egésze, annak könyvtárügyi- könyv-

tárpolitikai háttere, az egész könyvtári közeg rejtve maradt előtte.

Mondjuk ki nyíltan: nem születhettek jó pályaművek, mert ehhez nem voltak adottak a feltételek. A felszabadulás utáni magyar könyvtárügy dokumentumokon alapuló, történeti hitelességű, kritikai feltárásával a szakma még adósa önmagának. A pályázók számára hiányoztak azok a könyvtárpolitikai fogódzók, amelyek nélkül az egyéni pályák értékelése sem végezhető el. Sokkal mélyebben kellene a korszakot feltárni, a buktatókkal is teletűzdelt fejlődésvonalat megrajzolni, a nemzetközi hatásokat és ellenhatásokat is pontosan feltérképezni, mielőtt fiatal pályázóktól hibátlan pályaműveket várnánk. Amit hiányolunk, az felkészült kutatókra, a korszakot belülről is jól ismerőkre váró és el nem odázható feladat. Helyi kezdeményezések, biztató jelek vannak már, elsősorban a fővároson kívül. A lokálpatriotizmussal erősített helytörténeti kutatásoknak szép eredményei mutatkoznak a könyvtárak és a könyvtárak történetének területén is, az országos távlat azonban még hiányzik. Nem alkalmi cikkekre és kampányokra gondolunk, hanem irattárakra alapozott, szervezett kutatásokra.

Sajnos a korszak irattári anyagára vonatkozólag rossz tapasztalataim vannak. Nem lesz könnyű dolga annak, aki a régi Országos Könyvtári Központ vagy az Országos Könyvtárügyi Tanács iratait kívánja felkutatni. De a munkát el kell kezdeni, és szükség van olyan intézményre, amely ezt a tevékenységét kutatásszervezéssel megalapozza és saját kutatói gárdájával elvégzezteti. A Könyvtártudományi és Módszertani Központ talán egyszer vállalkozik majd arra, hogy a magyar könyvtárügyet átfogó tevékenységét újabb területtel, a könyvtártörténeti kutatásokkal is kibővíti.

Somkuti Gabriella